

TOWARDS A CLIMATE-PROOF FUTURE

A study to the contribution of adaptive visions of regional governments
in the transition towards a climate-proof future.

Tessa Besselink

Radboud Universiteit & Provincie Noord-Brabant

September 2021

COLOFON

Naam:	Tessa Besselink
Contact:	tessa.besselink@hotmail.com
School:	Radboud Universiteit, Nijmegen
Opleiding:	Master Spatial Planning – Cities, Water & Climate Change
Project:	Master scriptie
Rapport:	Eindrapport voor de provincie Noord-Brabant
Datum:	September 2021
Stage-organisatie:	Provincie Noord-Brabant
Begeleider (provincie):	Frank van Lamoen
Begeleider (universiteit):	Kevin Raaphorst
Afbeelding voorpagina:	Eigen foto van het Markdal in Breda

INLEIDING

Dit rapport laat het resultaat zien van een onderzoek naar de manieren waarop adaptieve visies van regionale overheden bijdragen aan regionale adaptatiedoelstellingen. Voor dit onderzoek is een casestudie uitgevoerd waarin de provincie Noord-Brabant, het doel om in 2050 klimaatbestendig te zijn en de Reisgids: Op weg naar klimaat robuuste beeklandschappen zijn onderzocht. Het doel van het onderzoek is om antwoord te geven op de hoofdvraag:

“Op welke manieren dragen adaptieve visies van regionale overheden bij aan regionale adaptatie doelstellingen?”

Deze hoofdvraag heeft betrekking op adaptieve visies van regionale overheden en lange termijn doelstellingen. Een adaptieve visie is een document waarin de gewenste toekomst wordt omschreven aan de hand van scenario's. Een voorbeeld is de Reisgids. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het vaststellen en behalen van doelstellingen voor de lange termijn. Door de casestudie van provincie Noord-Brabant te gebruiken bij de beantwoording van de hoofdvraag, is het ook mogelijk om te reflecteren op de casestudie en aanbevelingen te geven.

Voor dit onderzoek, met dit product als gevolg, zijn interviews gedaan met betrokken organisaties binnen het vraagstuk van klimaatrobuuste beeklandschappen. Medewerkers van

de provincie Noord-Brabant, Waterschap Brabantse Delta, Waterschap de Dommel, Waterschap Aa en Maas, gemeente Eindhoven, gemeente Valkenswaard, gemeente Meierijstad, ZLTO, H+N+S en Deltares zijn geïnterviewd. Deze gesprekken hebben gezorgd voor een brede kijk op het vraagstuk. Dit rapport begint met een toelichting op de casus, waarna een korte samenvatting van het onderzoek volgt. Vervolgens zal een reflectie met aanbevelingen op de casestudie worden gegeven.

CASUS

Zoals duidelijk gemaakt in de inleiding bevat dit onderzoek een casestudie die focust op de provincie Noord-Brabant, het doel om in 2050 klimaatbestendig te zijn en de Reisgids: Op weg naar klimaatrobuuste beeklandschappen. Om een duidelijke basis voor de rest van dit rapport te leggen, zal deze casus kort worden toegelicht.

Om te beginnen is de Reisgids ontstaan tijdens de ontwikkeling van de Omgevingsvisie (2018) van de provincie. In deze periode werd nagedacht over wat belangrijke punten zijn voor de leefomgeving van Brabant. Een onderdeel is het klimaatbestendig maken van de provincie. Als doel werd gesteld, net als de nationale doelen, om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Een belangrijke factor om dit te bewerkstelligen is een aanpassing van de Brabantse beeklandschappen. Ongeveer 80% van de provincie bestaat uit dit type landschap en door de effecten van klimaatveranderingen staan de beeklandschappen momenteel onder druk. Door de beeklandschappen klimaatrobuust aan te passen, zou een bijdrage kunnen worden geleverd aan het doel in 2050. Daarom werd in 2018 de Reisgids gepubliceerd. Deze Reisgids is samen met betrokken organisaties gemaakt en moest zorgen voor een concretisering van het klimaatbestendige doel uit de Omgevingsvisie. Ook is tijdens het maken van de Reisgids gebruik gemaakt van de lagenbenadering van de provincie, met daarin het diep, rond, en breed kijken op een vraagstuk.

Binnen de Reisgids is vanuit ieder waterschap een beeklandschap geïntroduceerd als pilotproject: de Aa of Weerijs, de Tongelreep en het Aa-dal. Binnen deze pilotprojecten is naar het vraagstuk van de beeklandschappen gekeken, door gebruik te maken van de lagenbenadering. In het proces naar publicatie van de Reisgids zijn voor deze pilotprojecten ateliers gehouden waarin vragen als: wat is/kan een klimaatrobuust beeklandschap zijn en hoe ziet het klimaatrobuuste beeklandschap van de toekomst eruit, gezamenlijk werden beantwoord. Het resultaat van deze antwoorden en een beschrijving van de projecten tot dan toe resulteerde in de Reisgids. Hoewel in ieder project dezelfde vragen zijn behandeld, is de Reisgids geen samenvatting ervan, dit komt omdat ieder pilotproject verschillend is en een eigen focus heeft. Na publicatie van de Reisgids zijn de pilotprojecten voortgezet en zijn ze, ieder op een eigen manier, nog steeds aan de gang.

Het onderzoek is uitgevoerd als Master thesis voor de opleiding Spatial Planning – Cities, Water & Climate Change aan de Radboud Universiteit. Binnen dit onderzoek is de benoemde onderzoeksvraag ondersteund door vier sub-vragen die later in dit hoofdstuk zijn beschreven. De onderzoeksvragen zijn beantwoord door drie theorieën als basis te gebruiken.

1. De 'Multi-Level Perspective' (Geels, 2011) → dit is een theorie naar transitie, om zo de weg van de huidige naar de gewenste klimaatbestendige situatie te bestuderen. In relatie tot deze theorie is gekeken naar de indicatoren: start document, nieuwigheden en verandering van huidige situatie. Door deze theorie is duidelijk geworden wat de transitie naar de toekomst inhoudt.
2. De 'Adaptive Capacity Wheel' (van den Brink et al., 2014) → dit is een theorie over adaptief vermogen, om zo de benodigde voorzieningen die een transitie nodig heeft te bestuderen. Met deze theorie is gefocust op middelen (financiële-, autoriteits- en menselijke middelen), leiderschap (visionaire-, entrepreneur-, en samenwerkend leiderschap) en leren (enkel- en dubbelloops leren en het bespreken van twijfels). Door te focussen op deze drie indicatoren met bijbehorende aspecten is duidelijk geworden wat nodig is om de transitie naar de toekomst te bewerkstelligen.
3. De 'Climate Information Design- template' over klimaatdiensten (Raaphorst et al., 2020) → dit is een theorie over klimaatdiensten, om zo te bestuderen hoe klimaatgegevens het beste kunnen worden overgedragen aan betrokkenen. Dit is een theorie dat bestaat uit een raamwerk met vier indicatoren (stakeholders, doel, informatie en visualisatie). Door dit raamwerk met bijbehorende kennis te gebruiken wordt voorkomen dat een klimaatdienst verkeerd wordt begrepen en hierdoor is duidelijk geworden wat nodig is om de transitie op een juiste manier over te brengen aan belanghebbende stakeholders. Deze theorie met bijbehorend rapport en onderzoek is tevens onderdeel van EVOKED, een Europees project waar provincie Noord-Brabant partner van was.

Deze theorieën en bijbehorende indicatoren zijn tijdens de data-verzameling getoetst op de casestudie en op een referentiestudie. Die laatste studie heeft gezorgd voor een algemeen beeld over adaptieve visies door verschillende nationale en internationale adaptieve visies te bestuderen. Via deskresearch, interviews en een groepsdiscussie is data verzameld waardoor het mogelijk was om via document-analyse en thematische-analyse resultaten te bespreken.

Deze stappen hebben geresulteerd in het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Hieronder worden de hoofd- en sub-vragen beantwoord. Als zodanig kan dit hoofdstuk worden gezien als een samenvatting van het gehele onderzoek. Voor verdere verduidelijkingen van theorieën of resultaten kan de Master thesis worden geraadpleegd.

1: Wat voor soort klimaatdata en procedurele kennis bevatten adaptieve visies?

Deze vraag moet beantwoorden welke informatie over klimaat, procedures en aanpakken een adaptieve visie bevat. Geconcludeerd kan worden dat klimaatdata in een adaptieve visie focust op de consequenties van het veranderende klimaat in een gebied. Verder worden mogelijke oplossingen en maatregelen gegeven die een gebied tegen de veranderingen kunnen beschermen of die ervoor zorgen dat met de veranderingen wordt meebewogen. De casestudie verduidelijkte dit door de gevolgen en oplossingen van het veranderende klimaat in de beeklandschappen te benoemen. De referentiestudie maakt duidelijk dat dit klimaatdata is dat veelvuldig voorkomt in visies, maar dan gespecificeerd op het desbetreffende gebied van een visie.

Verder wordt duidelijk dat de procedurele kennis van een visie gaat over de ontwikkeling die het doormaakt. Een adaptieve visie is vaak onderdeel van een proces dat bestaat uit meerdere documenten over hetzelfde onderwerp. Dit proces kan als iteratief worden beschouwd omdat per stap of document in het proces, nieuwe bevindingen kunnen worden toegepast. Bijvoorbeeld: de Reisgids is geïnitieerd in de Omgevingsvisie, die het duidelijk maakte dat klimaatbestendigheid in de beeklandschappen van belang is. Via de Reisgids zijn verschillende nieuwe ontwikkelingen ontstaan. Ook zijn ontwikkelingen gevonden die niet direct te herleiden zijn naar de Reisgids, maar die wel hetzelfde gedachtengoed nastreven. Alles tezamen dragen ze bij aan het klimaatbestendig zijn in 2050.

2: Welke stakeholders zijn betrokken bij het proces en de ontwikkeling van adaptieve visies?

De referentiestudie maakt duidelijk dat overheids- en niet-overheid actoren betrokken zijn bij de ontwikkeling en het proces van adaptieve visies. Verder worden nutsbedrijven genoemd. De casestudie maakt het mogelijk om verder in te zoomen op de betrokken actoren. Het wordt duidelijk dat het vraagstuk van klimaatrobuuste beeklandschappen ook verschillende overheids- en niet-overheid actoren bevat. Zo worden verschillende waterschappen, gemeentes, de provincie zelf, natuurorganisaties, terreinbeheerders en de agrarische sector genoemd als belangrijke actoren.

Door te kijken naar de betrokken actoren van een adaptieve visie, zijn hun rollen en verantwoordelijkheden ook duidelijk geworden. Want waarom zijn bovengenoemde actoren betrokken bij het vraagstuk? De casestudie is geïnitieerd door regionale overheden, namelijk de provincie en de waterschappen. In het verloop van de ontwikkeling zullen meer lokale stakeholders betrokken worden, namelijk gemeentes en lokale niet-overheid actoren. Deze lokale niet-overheid actoren zijn van belang omdat ze vaak grond bezitten rond de beekdalen. Daardoor zijn ze onderdeel van de klimaatrobuuste verandering binnen beeklandschappen. De gemeenten zijn op hun beurt van belang, omdat zij de ruimtelijke instrumenten bezitten, zoals het bestemmingsplan. Op deze manier kunnen ze invloed uitoefenen binnen de gebieden. Samen vormen deze lokale stakeholders de schakel naar uiteindelijke

implementatie. Beargumenteerd is, dat de provincie bij deze schakel zou moeten ondersteunen bij de implementatie ervan.

3: Hoe bruikbaar is de adaptieve visie, de Reisgids: Op weg naar een klimaatrobuust beeklandschap, voor lokaal betrokken stakeholders?

Deze deelvraag gaat alleen over de casestudie en zoals duidelijk werd in deelvraag twee zijn de initiatiefnemers van de Reisgids de provincie en de waterschappen. Gemeentes en de agrarische sector worden beargumenteerd als de belangrijkste lokaal betrokken stakeholders in het proces na de publicatie. Op basis van de interviews kan worden geconcludeerd dat de Reisgids nauwelijks bruikbaar is voor lokale niet-overheid stakeholders. De Reisgids bestaat voornamelijk uit abstracte doelstellingen. Juist deze lokale niet-overheid groep heeft behoefte aan een praktische invulling van deze doelstellingen. Dit maakt het mogelijk om mee aan de slag te gaan. Vanwege de abstracte basis sluit de Reisgids niet aan bij het perspectief van deze stakeholders en dat verklaart ook de kleine mate van bruikbaarheid.

Ook de gemeentes kunnen als lokale overheid bij deze deelvraag worden betrokken. De interviews verklaren dat de Reisgids meer bruikbaar is voor deze stakeholders. Gemeentes kunnen de Reisgids namelijk gebruiken als inspiratie voor toekomstige stappen in hun beekdal en daarmee is het bruikbaar, omdat het voor het verhogen van bewustwording en commitment zorgt.

Een wisselwerking tussen de bruikbaarheid van de Reisgids voor beide stakeholders kan worden gevonden. Gemeentes kunnen de Reisgids gebruiken om lokale niet-overheid stakeholders te informeren over het vraagstuk binnen het beeklandschap. Het kan daarom worden gesteld dat de Reisgids toch indirect bruikbaar is voor deze eerdergenoemde stakeholder groep, om de kennis mee te vergroten. Hierbij bestaat wel een afhankelijkheid ten opzichte van overheidsorganisaties, die de vorm van inspiratie wel kenbaar moeten maken aan de niet-overheid stakeholders.

4: Wat zijn belangrijke aspecten waar de provincie Noord-Brabant in de toekomst rekening mee moet houden bij het gebruik van een adaptieve visie?

Deze laatste deelvraag gaat alleen over de casestudie en legt de basis voor aanbevelingen. Een uitgebreide uitleg van deze overwegingen wordt dan ook in het hoofdstuk van de aanbevelingen gegeven. Om te beginnen wordt duidelijk dat de Reisgids voornamelijk bestaat uit abstracte doelstellingen en dat dit niet aansluit bij de belevingswereld van betrokken niet-overheid stakeholders. Hierdoor ontstaat een vraag naar praktische doelstellingen en dit is dan ook een aspect dat zou moeten worden meegenomen in het toekomstige gebruik van een adaptieve visie of in een vervolgstap van de Reisgids.

Verder is de rol van de provincie een belangrijk punt om rekening mee te houden in de toekomst. De lagenbenadering van de provincie en de positie van de provincie ten opzichte van andere overheidsorganisaties in Brabant onderbouwen een rol als samenwerkingsleider

voor de provincie. Deze rol heeft betrekking op de theorie van de 'Adaptive Capacity Framework' en daarom zorgt deze overweging voor een voorziening om een transitie naar de toekomst te bewerkstelligen. Als samenwerkingsleider kan de provincie betrokken stakeholders ondersteunen en faciliteren.

Een andere overweging voor toekomstig gebruik van adaptieve visies heeft betrekking op de te maken stappen naar een klimaatbestendig beeklandschap. Tijdens de interviews zijn verschillende stappen genoemd, die betrekking hebben op projecten, plannen of manieren van werken in het licht van een klimaatbestendige toekomst. Een aantal van deze stappen zijn afkomstig uit de Reisgids. Een aantal stappen hebben niet direct betrekking op de Reisgids, maar hebben een overeenkomstig onderwerp wat betreft transities en klimaatadaptatie en zijn daardoor interessant. Door rekening te houden met deze stappen kan in de toekomst een integrale en samenhangende aanpak binnen dit vraagstuk worden georganiseerd.

Als laatste punt om rekening mee te houden voor toekomstig gebruik van adaptieve visies zoals de Reisgids zou de provincie keuzes en beslissingen moeten maken. Het kan worden geconcludeerd dat de Reisgids zorgt voor een start van de transitie die beeklandschappen zullen moeten gaan doormaken. Nu is het tijd voor een nieuwe stap en daarvoor zijn beslissingen nodig. Deze kunnen betrekking hebben op de rol die de provincie op zich neemt binnen het vraagstuk, of duidelijk maken of er een vervolg op de Reisgids moet komen of niet.

Hoofdvraag: Op welke manieren dragen adaptieve visies van regionale overheden bij aan regionale adaptatie doelstellingen?

De hoofdvraag van dit onderzoek is beantwoord door bovengenoemde deelvragen samen te pakken. Gesteld kan worden dat een adaptieve visie op een aantal manieren bijdraagt aan regionale adaptatiedoelstellingen.

Een eerste bijdrage is gevonden in de manier waarop het gericht is op de toekomst. Geconcludeerd kan worden dat een adaptieve visie vaak onderdeel is van een iteratief proces: voor en na de visie zijn documenten gepubliceerd en projecten uitgevoerd die dezelfde onderwerpen aanstrepen. Op deze manier is een duidelijke rode lijn in de documenten en projecten te vinden die uiteindelijk leidt tot het behalen van doelstellingen. Wanneer een adaptieve visie zich richt op zo een doelstelling in de toekomst, is het onderdeel van zo'n proces en zal het dan ook bijdragen aan de doelstellingen.

Een tweede manier van bijdragen is gevonden in de mate waarin een visie inspireert. Door ervoor te zorgen dat het perspectief van betrokken stakeholders in een adaptieve visie worden gevoegd, wordt deze inspiratie-factor verzekerd. Hierdoor wordt het mogelijk voor alle betrokken stakeholders om de visie te begrijpen en te gebruiken, waardoor doelstellingen eerder zullen worden gehaald.

Een laatste manier waarop een adaptieve visie van een regionale overheid bijdraagt aan regionale adaptatie doelstelling heeft te maken met de mate waarop het aanzet en inspireert om echt actie te ondernemen en te implementeren. Het wordt duidelijk dat een visie vaak abstracte doelstellingen bevat en dat dit lastig praktisch te implementeren is. Door een samenwerkingsrol te nemen als provincie, kan via ondersteuning worden gezorgd dat deze praktische slag kan worden gemaakt. Door deze praktische slag dragen de visies uiteindelijk ook bij aan het behalen van regionale adaptieve doelstellingen.

AANBEVELINGEN & REFLECTIE

De casestudie in dit onderzoek heeft het mogelijk gemaakt om te focussen op de provincie en de Reisgids. Hierdoor ontstaat nu de mogelijkheid om te reflecteren op het proces en het geven van aanbevelingen. Binnen het onderzoek is hier al op ingespeeld door het beantwoorden van sub-vraag vier. Waar het in bovenstaand antwoord nog kort en bondig wordt omschreven waar de provincie bij toekomstige adaptieve visies op zou moeten letten, zal dit hier uitgebreid worden. De reflectie en aanbevelingen zullen zo nu en dan worden ondersteund door uitspraken van onderzoeks-participanten. Deze uitspraken zijn anoniem, omdat hier tijdens het onderzoek op is gewezen.

➤ **Transitie van abstract naar concreet**

Tijdens de onderzoeksperiode is de Reisgids bestudeerd, meerdere interviews gevoerd, en meetings bijgewoond. Dit heeft een beeld geschetst dat er vraag is naar concrete en praktische doelstellingen, iets waar de Reisgids en andere adaptieve visies niet in voorzien. Een uitspraak van een onderzoeks-participant ondersteund deze uitspraak.

“De Reisgids is de basis geweest wat nu verder is uitgewerkt. Voor mij mist De Reisgids scherpte. Je kan het gebruiken als je voor het eerst naar een gebied gaat en je kan het gebruiken om een gesprek te starten. Maar verder zit er niets in over wat nu de grootste belangen zijn en wat je nu precies anders gaat doen in de toekomst. Doordat dit ontbreekt, mist De Reisgids scherpte. Die scherpte is wel nodig als je met iemand in gesprek gaat”

Door de verandering van abstract naar concreet wordt duidelijk welke ingrepen in een bepaald gebied worden aangeraden. Zo een transitie kan worden bewerkstelligd door menselijke- en autoriteitsmiddelen toe te passen, middelen die afkomstig zijn uit het raamwerk van adaptief vermogen. Menselijke middelen zijn middelen die door het faciliteren van kennis en kunde andere ondersteunen. Autoriteitsmiddelen kunnen ervoor zorgen dat opgedane kennis mee wordt genomen in volgend beleid of inspiratiedocumenten. Het is aanbevolen om als provincie deze transitie te ondersteunen, aangezien concrete doelstellingen uiteindelijk eerder tot implementatie zullen leiden. Een voorbeeld van menselijke- en autoriteitsmiddelen is als volgt. Door het delen van kennis en het verspreiden van kunde kan een natuurbeheerder nadenken over welke voorwaarden belangrijk zijn in het gebied binnen de transitie naar een klimaatbestendige versie. Hierdoor wordt duidelijk wat mogelijk is in het gebied en kan op deze manier naar een gezamenlijke oplossing worden

gezocht. Autoriteitsmiddelen moeten zorgen dat verschillende perspectieven ook daadwerkelijk mee worden genomen in toekomstig beleid of inspiratie-documenten. De provincie zou hierin kunnen ondersteunen door te onderzoeken of door aan te geven welke beeklandschappen belangrijk zijn om mee te nemen in een verandering naar een klimaatrobuust beeklandschap en vervolgens voor deze gebieden bepalen wat concrete doelstellingen of herinrichtingen kunnen zijn, door in te spelen op de belevingswereld van de betrokken actoren.

Dit is ook een aanbeveling om mee te nemen in toekomstig contact en samenwerking met betrokkenen: zorg ervoor dat de belevingswereld van alle stakeholders wordt meegenomen. Uit de theorie wordt duidelijk dat klimaatdiensten worden gebruikt om informatie over te brengen. Dit soort diensten kunnen verschillende vormen hebben. Denk bijvoorbeeld aan een visie zoals de Reisgids, een infographic of een video. Hierbinnen is het aanbevolen om in te spelen op de wereld van de betrokken stakeholder. Voor een agrariër zou dit gaan over het klimaatbestendig maken van zijn land, rekening houdend met het feit dat hij of zij ook geld moet blijven verdienen met datzelfde land. Voor een gemeente zou een klimaatdienst over specifieke manieren hoe ze bewoners kunnen betrekken bij klimaatvraagstukken kunnen gaan. Door het perspectief van een stakeholder mee te nemen in een klimaatdienst zal het begrijpelijk zijn voor desbetreffende stakeholder. Op deze manier zal het ook eerder inspireren om mee aan de slag te gaan, iets wat nodig is om het klimaatbestendige doel in 2050 te bereiken. Door in gesprek te gaan tijdens de ontwikkeling van klimaatdiensten met betrokken stakeholders kan duidelijk worden hoe ze naar een vraagstuk kijken en wat hun eigen overwegingen zijn. Op deze manier kan hier rekening mee worden gehouden en zullen klimaatdiensten eerder inspelen op een desbetreffend perspectief.

➤ **Vervolgstappen Reisgids**

Tijdens het verzamelen van informatie in de casestudie blijkt dat het onduidelijk is of, en zo ja in welke vorm, de Reisgids moet worden vervolgd. Een aantal uitspraken van onderzoeks-participanten ondersteunen deze uitspraak.

“Wat het idee was van De Reisgids is dat we het gingen zien als een soort van vertrekpunt. Een uitnodiging om op reis te gaan. Dat je niet precies weet waar je op uit komt, maar je gaat dingen tegenkomen op de reis. In diezelfde beeldspraak heb ik later gezegd: maak nou eens een soort reisverslag van wat je nou bent tegengekomen. Een reisverslag voor die drie beeklandschappen uit de Reisgids: de Tongelreep, Zundert en omgeving en Noordoost. Ik heb alleen de provincie nooit zo ver gekregen dat ze die laatste stap ook gingen doen”

“Wat er de afgelopen tijd nog niet gekomen is om de doorvertaling te maken van wat er in het boekje beoogd was en wat dit nou betekent in de praktijk. En wat dit betekent voor de rol van de provincie. Maar vooral ook: kunnen we dit concreter maken”

Een aanbeveling over de vervolgstappen van de Reisgids is daarom praktisch en bruikbaar. Naast de input uit de interviews zijn er nog een aantal redenen die naar een vervolgdokument op de Reisgids sturen. De Reisgids maakt ten eerste de tussenstand binnen de pilotprojecten

duidelijk en informeert de lezer over welk vraagstuk er binnen de Brabantse beeklandschappen ligt. Om andere beeklandschappen in Brabant ook te betrekken bij het vraagstuk is het interessant om een nieuwe tussenstand te beschrijven. Een die de huidige stand van zaken van de pilotprojecten weergeeft en die nieuw opgedane kennis omschrijft. Zo een document laat een duidelijk verschil tussen de eerste Reisgids en zijn opvolger zien. Wat is in de jaren tussen Reisgids 1 en Reisgids 2 gebeurd binnen de projecten? Een vervolgdokument van de Reisgids kan worden verspreid naar gebieden die van belang zijn in het vraagstuk. Het nut van een vervolgdokument is, dat het voor betrokken partijen duidelijk is dat de provincie met het vraagstuk bezig blijft, dat het zo commitment toont en een helpende hand uitsteekt naar een iedere betrokkene die het nodig heeft. Waar de huidige Reisgids 'Op weg naar een klimaatrobuust beeklandschap' heet, zou het vervolgdokument hierop in kunnen spelen door 'Vervolg de weg naar een klimaatrobuust beeklandschap' te heten. In de dataverzameling is duidelijk geworden dat de Reisgids als startdocument wordt gezien en door een kleine verandering in de titel kan een vervolgdokument worden aangeduid. Op deze manier wordt een duidelijke rode lijn in beleid en projecten gevoegd, iets wat in de conclusies van het onderzoek ook wordt gesteld als een belangrijke manier waarom een adaptieve visie bijdraagt aan adaptieve doelstellingen.

➤ **Toekomstige rol van de provincie**

Bovenstaande aanbevelingen gaan al deels in op mogelijke acties en taken van de provincie. Een aanbeveling specifiek over de toekomstige rol van de provincie bij het uitvoeren van actie binnen het vraagstuk zal dit verder uitwerken. Uit de interviews wordt opgemerkt dat de rol van de provincie binnen dit vraagstuk niet altijd even duidelijk is. Onderstaand een uitspraak van een onderzoeks-participant die deze onduidelijkheid onderbouwt.

" Ikzelf vind dat de provincie een rol zou moeten pakken voor dit soort regionale vraagstukken. Ze hebben het hier gedaan in de vorm van een boekje en uiteindelijk hebben ze ook iemand voor dat Tongelreeplandschap aangewezen bij de provincie om daar in zitting te nemen, en dat bij te wonen en dat ook bij te dragen. Maar ook mee te trekken! Ik heb er even heel snel doorheen gekeken, dus misschien kun jij me corrigeren als ik het niet goed heb. Ik heb het idee dat de provincie hier niet in aangeeft wat ze als eigen rol hierin ziet. En dat vind ik wel jammer. He, want je signaleert iets en dan blijft het een beetje hangen. En wie is nou aan zet? Is dat een gemeente?"

Verder kan worden gesteld dat de provincie niet echt een uitvoeringsorganisatie is op het gebied van klimaatadaptatie. Waterschappen en gemeentes hebben hier veel meer verantwoordelijkheid in. Maar welke rol past dan wel bij de provincie? Een rol die bij de provincie zou passen op basis van een aantal redenen is een rol in samenwerking. Uit de theorie van het 'Multi-Level Perspective' wordt duidelijk dat dit een leidersrol is die zorgt voor verbinding, ondersteuning, het voorkomen van problemen en het bouwen van samenwerkingen. Deze rol is passend bij de provincie aangezien het de enige overheidsorganisatie binnen Noord-Brabant is die het gehele gebied in ogenschouw heeft: waterschappen en gemeentes zijn gebonden aan hun eigen gebieden. Onderstaande uitspraak van een onderzoeks-participant onderbouwt dit.

“Ik denk dat de provincie de samenhang moet brengen tussen alle gemeenten en alle waterschappen. Want sommige dingen overlappen elkaar ook en... Ja, sommige beken gaan in elkaar over in andere gebieden. Ik vind dat de provincie de boel moet laten samenhangen, maar ook die stip op de horizon scherp moet houden. Van: jongens, in 2050 moeten we iets! He, wie is nou wat aan het doen? Want er gebeurt hartstikke veel; ik ken zo al drie projecten binnen ons gebied, allemaal over beeklandschappen. Dus die samenhang aanbrengen, dat zou ik van de provincie willen. En toch die stip op de horizon houden, van: ja, jongens we moeten wel 2050 in het vizier houden”

Binnen deze rol zal de provincie ook de eerste stap moeten gaan zetten om een vervolgdokument op de Reisgids te produceren. Deze rol betekent niet dat de provincie vervolgens alles zelf moet bewerkstelligen. In tegendeel. Het betekent dat de provincie het gesprek start en een basis vormt waarbij alle betrokken stakeholders aan kunnen sluiten om zo hun perspectieven en belangen kunnen delen.

AFSLUITING

De afgelopen maanden hebben me veel gebracht: ik heb mijn kennis over klimaatadaptatie in de regio vergroot, evenals de kennis over verschillende perspectieven, samenwerken, beeklandschappen en rollen en verantwoordelijkheden. Allemaal elementen die ik mee zal nemen in mijn verdere carrière. Ondanks dat de COVID-19 situatie ervoor heeft gezorgd dat ik de provincie Noord-Brabant niet van binnen- en buiten heb leren kennen, heb ik wel een duidelijk beeld gekregen van de taken en verantwoordelijkheden van de provincie en zeker wat betreft klimaatadaptatie. Ik wil deze afsluiting gebruiken om de provincie te bedanken voor het bieden van deze onderzoekplek, evenals de bijdragen van alle interviewrespondenten en discussieparticipanten. Tot slot wil ik Frank van Lamoen bedanken voor zijn begeleiding en support tijdens deze periode. Wie weet: tot ziens!

REFERENTIES

Geels, F. W. (2011). The multi-level perspective on sustainability transitions: Responses to seven criticisms. *Environmental innovation and societal transitions*, 1(1), 24-40.

Raaphorst, K., Koers, G., Ellen, G. J., Oen, A., Kalsnes, B., van Well, L., ... & van der Brugge, R. (2020). Mind the Gap: Towards a Typology of Climate Service Usability Gaps. *Sustainability*, 12(4), 1512.

van den Brink, M., Meijerink, S., Termeer, C., & Gupta, J. (2014). Climate-proof planning for flood-prone areas: assessing the adaptive capacity of planning institutions in the Netherlands. *Regional environmental change*, 14(3), 981-995.

→ Master Thesis kan op aanvraag worden toegezonden.